

Lørdag.

Sjakk

Går statsministergåten mot en endelig løsning?

Atle Grønn

atle.gronn@ilos.uio.no



«Det var Hildur som satte meg på sporet.» Jeg hadde besøk av sjakkhistoriker Morten Lilleøren for ti år siden, i 2013. Lilleøren hadde funnet et sjakkmaleri på Internett, men det var noe som ikke stemte: «the Danish painter Hildur Nilsen Prahll (1855-1940)». Lilleøren kunne ikke tro at Hildur var et dansk navn. Selvsagt var hun norsk. Kunne bildet av bergensmalerinnen si noe om norsk sjakkhistorie?

Søsteren til Hildur, Randi Blehr (født Nilsen), var en av stifterne av Norsk Kvindesagsforening. Men det betyr at Hildur var svigerinne til Otto Blehr (1847-1927), statsminister for partiet Venstre i flere perioder. Kunne Blehr være modellen til venstre i bildet? Hypotesen var lovende siden Blehr var et fremtredende medlem av Christiania Schakselskap og ganske sikkert den beste sjakkspilleren blant våre statsministre (Jonas Gahr Støre spiller aktivt på Internett på nivået under Blehr).

Blehr spilte sitt mest berømte parti mot A. Landmark i 1881, men hva gjorde han i Bergen fire år senere, der bildet ble malt? Da jeg skrev om mysteriet i Dag og Tid i 2013, var Bergenssporet en uvesentlig detalj.

Men i fjor sommer dukket bildet opp under tittelen «Sjakk matt» i kulturhuset

Oseana i Os utenfor Bergen. Sjakkentusiasten Rolf Nord besøkte Oseana og noterte at mannen til venstre var ordfører i Bergen, representerte først Høyre, så Venstre, og ble senere statsminister. Men det var ikke Blehr som satt modell ifølge utstillingskatalogen, det var Christian Michelsen (1857-1925)!

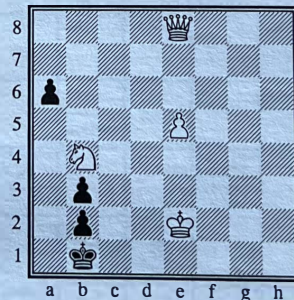
Til høyre sitter Michelsens svoger, Kristofer Didrik Lehmkuhl (1855-1949) - selv minister i Michelsens regjering etter Unionsoppløsningen i 1905. I tilskuerrollen finner vi tenåringen med sneipen, Johan Ludwig Mowinckel (1870-1943), også han senere statsminister for Venstre i flere perioder.

Men hvem setter hvem sjakk matt? Det var noe som skurret, mente Nord. Det er ikke Michelsen som blir matt. Og ganske riktig: Originaltittelen på bildet er «mat i tre træk». De tre bergenserne sitter altså fordypet over et sjakkproblem.

Nord fikk nå blod på tann og resonnererte seg frem til at Michelsen faktisk er plassert på den hvite siden av brettet da svarts konge har forvillet seg ned til b1, et snedig trekk av Hildur Nilsen Prahll. Med dette perspektivet lyktes Nord i å rekonstruere «tretrekke- ren»:



Hildur Nilsen Prahll, «Mat i tre træk», 1885. Innkjøpt av Griegsamlingen, Grieg Foundation, 2022.



Men hvor kommer oppgaven fra? Jeg kontaktet Espen Backe, forfatter av «Caïssas trollbundne - Problemsjakk i Norge» (2007). Han kunne opplyse at tyskeren Hermann von Gottschall komponerte denne lille perlen som 19-åring i 1881 for Deutsche Schachzeitung.

Og løsningen? **1.Da4!!** Svart har to forsvar: (A) 1...Kc1 2.Dc6† Kb1 3.Dh1# eller (B) **1...a5 2.Sa2!** med tre

forgreninger (B1) 2...bxa2 3. Dd1#; (B2) 2...Kc2 3.De4#; (B3) 2...Ka1 3.Sc3#.

Nå vet vi at den norske politiske eliten tidlig hadde sans for en god tretrekker. Hva med statsminister Otto Blehr, malerinnens svoger? Han kan ha tipset henne om oppgaven, muligens via sin fetter Fredrik Wilhelm Blehr, en pioner i norsk problemsjakk med debut i 1873 - og Aftenpostens første sjakkspaltist fra 1887 til 1915.

Resultatet er med andre ord

avdekket. Byrådsavdelingen følger også opp Ruter gjennom

nær fremtid. De vil også kalle inn til et møte med Rådet for per-